

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA

Slobodné povolania

N Á R O D N Á
A G E N T Ú R A
P R E R O Z V O J
M A L É H O A
S T R E D N É H O
P O D N I K A N I A

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO
PODNIKANIA

SLOBODNÉ POVOLANIA

Doc. Ing. Alžbeta Foltínová CSc. a kol.

Bratislava 2000

Spolupracovali: Ing. Ľubica Füzyová, CSc., Ing. Miroslav Fedor

Obsah

Obsah	3
Úvod	5
1. Vymedzenie pojmu slobodné povolania	7
1.1. Definovanie SP	7
1.2. Právne zaradenie SP	7
1.3. Konštituujuce znaky SP	8
1.4. Klasifikácia SP	9
2. Slobodné povolania: Nositeľ hospodárskej zmeny	11
2.1. Význam slobodných povolání	11
2.1.1. Slobodné povolania ako ekonomický faktor	11
2.1.2. Fakty o slobodných povolaniach	12
2.1.3. Slobodné povolania ako zamestnávateľia	15
2.1.4. SP - úloha pri príprave na povolania	16
2.1.5. Ženy v slobodných povolaniach	17
2.2. SP ako motor informačnej spoločnosti a spoločnosti služieb	17
2.2.1. Vývoj ekonomickej štruktúry štátu	17
2.2.2. Terciárny sektor a slobodné povolania	18
2.2.3. Tvorcovia nových povolání	19
3. Slobodné povolania dnes a zajtra	21
3.1. Súčasný stav SP	21
3.2. Európske aspekty	21
3.3. Trend ku kooperáciám	23
3.4. Politika pre SP	24
3.4.1. Všeobecné princípy	24
3.4.2. Podpora SP	24
3.5. Právny rámec SP	25
3.6. Zmeny v právnom rámci pre SP	26
4. Záver	29
Príloha	30

Úvod

Rozvoju malého a stredného podnikania (MSP) venovali po roku 1989 všetky vlády, resp iné štátne a komunálne inštitúcie pomerne veľkú pozornosť. Tejto pozornosti unikál jeden dôležitý fragment spoločnosti a ekonomiky - slobodné povolania (SP). Pritom práve príslušníci slobodných povolani sú podstatný faktor samostatnosti, ktorý bol tak podceňovaný, či dokonca potláčaný pred rokom 1989. Po politických a ekonomických zmenách sa medzi prvými osamostatňovali právnici, účtovníci, daňoví poradcovia, novinári a iní príslušníci slobodných povolani. Dnes sú už dôležitým pilierom tzv. stredného stavu, tej vrstvy spoločnosti od ktorej veľkosti, životnej úrovne a spokojnosti, závisí do značnej miery stabilita celej spoločnosti. Ich vôľa samostatne podnikateľsky konať, ochota prevziať za seba zodpovednosť, orientácia na výkon a efektívnosť, im dávajú výnimočné postavenie, oprávňujú ich, dnes viac ako kedy predtým, byť lídrom spoločnosti.

SP s ich flexibilitou, snahou po kvalite, ochotou podstúpiť podnikateľské riziko hrajú dôležitú úlohu pre ekonomickú a spoločenskú dynamiku. Sú otvorení pre použitie nových technológií, pre sociálne zmeny, a majú cit pre nachádzanie a využívanie šanci budúcnosti. Preto sú SP dôležitým spolutvorcom hospodárskeho priestoru Slovenska, preto si zaslúžia oveľa viac pozornosti vlády a príslušných ministerstiev, ako tomu bolo doposiaľ.

Samostatnosť a podnikateľský duch sú u nás dnes potrebné viac ako kedy v minulosti. Bez potenciálu a ekonomickej dynamiky stredného stavu sú, všetky snahy o rozhybanie trhu práce a vytváranie nových pracovných príležitostí, do značnej miery odsúdené na neúspech. Predovšetkým mladá generácia (študenti vysokých škôl) musí byť vedená k tomu, aby bola schopná pevnejšie uchopiť šance ktoré poskytujú SP ako atraktívny pracovný trh budúcnosti. Globalizácia a vývoj smerom k informačnej spoločnosti a spoločnosti služieb stavia pred SP nové požiadavky, ktoré vedú k rastúcej potrebe kvalifikovaných pracovných síl.

Možno práve preto, že sa príslušníci SP osamostatňovali a rozvíjali svoju činnosť i bez pomoci štátu, obce, či niekoho iného, zostávajú pomerne veľkou neznámou v ekonomickom živote spoločnosti. Cieľom tejto správy je odstrániť informačný deficit a zdokumentovať, nakoľko je to z dostupných údajov možné, silu a význam tejto vrstvy spoločnosti pre slovenskú ekonomiku, zároveň ukázať na možnosti lepšieho využitia jej potenciálu.

Štúdia je štruktúrovaná do troch kapitol. V prvej z nich je vymedzený pojem SP a definované konštituujúce znaky SP. Na základe nich je vykonaná základná klasifikácia SP.

Druhá kapitola je venovaná významu SP pre ekonomiku štátu. Vychádza zo štatistických údajov o počte podnikov SP a uvádza ich význam pre výkonnosť ekonomiky, ako tvorcu pracovných miest, pri príprave na povolanie, pri premene spoločnosti z industriálnej na informačnú a spoločnosť služieb. Príslušná časť je venovaná tiež postaveniu žien v SP.

V tretej kapitole je načrtnutý možný vývoj SP na Slovensku. Vychádzajúc zo súčasného stavu a integračných snáh SR, vymedzuje právny rámec SP a navrhuje potrebné zmeny v tomto právnom rámci.

Štúdia bola pripravená s podporou Národnej agentúry pre rozvoj MSP, osobitne RNDr. Juraja Polednu, DrSc. Autori ďakujú tiež všetkým komorám a zväzom SP ktoré vyplnením rozoslaných dotazníkov umožnili jej spracovanie.

1. Vymedzenie pojmu slobodné povolania

1.1. Definovanie SP

Charakteristickými znakmi slobodných povolání je, že poskytujú služby, pričom tieto služby sú poskytované:

- osobne
- na vlastnú zodpovednosť
- nezávisle
- jedná sa o služby duševno-ideové

Vypomôžeme si definíciou Nemeckého spolkového zväzu slobodných povolání (špecifická slovenská definícia zatiaľ neexistuje - mohla by byť výsledkom diskusie k tejto štúdii):

Príslušníci slobodných povolání poskytujú, na základe osobitnej kvalifikácie osobne, na vlastnú zodpovednosť a nezávisle, duševno-ideové služby v záujme svojich objednávateľov a verejnosti. Ich odborné vzdelanie podlieha spravidla špecifickým, odborne-právnym normám podľa určenia štátneho zákonodarstva, alebo podľa autonómne stanovenej normy príslušného profesionálneho zväzu, ktoré garantujú a ďalej rozvíjajú profesionalitu, kvalitu a vzájomnú dôveru k zadávateľovi.

1.2. Právne zaradenie SP

Slobodné povolania nie sú v zákone jednoznačne definované. Explicitne sa tento pojem vyskytuje iba v zákone č. 1323/1990 o advokácii a zákone č. 138/1992 Zb. o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch. Relevantná definícia je v oznámení MZV SR o uzavretí Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Austráliou o zamedzení dvojitého zdanenia a predchádzania úniku v odbore daní z príjmov. Toto oznámenie č.157/2000 Z. z. v článku 14 bod 2 uvádza:

Výraz „slobodné povolanie,, zahŕňa služby vykonávané ako nezávislé vedecké, literárne, umelecké, výchovné alebo učiteľské činnosti, ako aj vykonávanie nezávislých činností lekárov, právnikov, inžinierov, architektov, dentistov a účtovných znalcov.

Štatistický úrad SR eviduje ako slobodné povolania fyzické osoby, ktoré podnikajú na základe iného ako živnostenského zákona, a ktorých činnosť je usmerňovaná profesnými komorami. Podľa daňového zákona by túto kategóriu upravovali ešte nasledovné právne normy: zákon č. 129/1991 Zb. o komerčných právnikoch v znení zákona č. 149/1994 Z. z., zákon č. 10/1992 Zb. o súkromných veterinárnych lekároch a o Komore veterinárnych lekárov SR v znení zákona č. 337/1998 Z. z., zákon č. 73/1992 Zb. o audítoroch a Slovenskej komore audítorov, zákon č. 78/1992 Zb. o daňových poradcov a Slovenskej komore daňových poradcov, zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti v znení zákona č. 232/1995 Z. z.

(V NSR sú slobodné povolania vymenované v zákone o daní z príjmov. a v tzv. spoločenskom práve v zákone o vytváraní združení).

1.3. Konštituujuce znaky SP

Slobodné povolania nie sú podľa právnikov jednoznačným právnym pojmom, ale sú sociologickým pojmom. Aby sa dali SP nespochybňujúco oddeliť od iných povolaní a ekonomických činností, bolo nevyhnutné vyvinúť konštituujuce znaky, ktoré sú charakteristické pre SP:

- príslušníci SP poskytujú **duševno-ideové výkony a služby**, aj keď k nim treba materiálne, alebo manuálne subdodávky. Nejedná sa o štandardné výkony, ktoré možno dnes kúpiť a zajtra predat', alebo vymeniť.
- pacienti, klienti, alebo mandanti dostanú riešenia, alebo návrhy, ktoré sú prispôsobené na ich osobné potreby. Príslušník SP poskytuje svoje služby v priamom kontakte, resp. v spolupráci so svojim zadávateľom. Ide teda o **osobné služby** v najužšom zmysle. Na rozdiel od živnostenského podniku je existencia praxe, kancelárie, ateliéru atď. viazaná na osobu príslušníka SP.
- príslušník SP nie je viazaný príkazmi. On sám je **osobne zodpovedný** za svoje konanie. To má význam nielen z hľadiska právnej zodpovednosti, ale sa odráža i v profesionálno-etickom postoji a profesionálnej filozofii
- výkony SP vychádzajú z **vysokej kvalifikácie a kompetencie**. Musia zohľadňovať prísne výkonové štandardy, ktoré sa orientujú na súčasnú úroveň vedeckých poznatkov a sú prevažne korporatívne (Zväzom, komorou...) kontrolované. Príslušníci SP spravidla získavajú svoje odborné vedomosti absolvovaním dlhodobého štúdia.
- medzi príslušníkom SP a klientom, pacientom, alebo mandantom vzniká obzvlášť **dôverný vzťah**. Tento môže vzniknúť, len ak každý občan má možnosť vyhľadať si takého lekára, advokáta atď., ku ktorému má z odborného a osobného hľadiska osobitnú dôveru. V tejto súvislosti hrá významnú úlohu povinnosť mlčanlivosti pri všetkých klasických poradenských a liečebných povolaniach.
- výkony sú poskytované **ekonomicky samostatne**, minimálne ekonomicky nezávisle. Príslušník SP tým znáša podnikateľské riziko. Otázka či nutne musí existovať samostatnosť, alebo či napr. aj v štátnej klinike zamestnaný lekár vykonáva SP, sa stanovuje rôznymi výkladmi v príslušných zákonoch. Podľa väčšiny osobitných zákonov k SP je vykonávanie príslušnej odbornej činnosti vykonávaním slobodného povolania.

1.4. Klasifikácia SP

Vychádzajúc z vyššie uvedenej definície a konštituuujúcich znakov, ako aj z reálneho stavu SP na Slovensku, sú v ďalšom vymenované SP, štruktúrované do piatich skupín:

Medicínske, resp. liečebné

- lekári
- zubní lekári
- zverolekári
- lekárnici
- maséri (chiropraktici, fyzioterapeuti)
- psychológovia a psychoterapeuti

Právne, ekonomické a daňové povolania

- právnici
- notári
- audítori
- daňoví poradcovia
- podnikoví poradcovia
- reklamní a PR (Public Relations - styk s verejnosťou) pracovníci
- marketingoví pracovníci (?)

Technické a prírodovedné povolania

- architekti
- stavební inžinieri
- geodeti a kartografovia
- súdni (a iní) znalci
- reštaurátori
- znalci pre životné prostredie (?)

Kultúrne povolania

- spisovatelia
- hudobníci
- dramatickí umelci
- výtvarní umelci

Iné povolania

- Dizajnéri
- novinári
- pedagógovia, vzdelávacie služby
- tlmočníci a prekladatelia

Okrem toho existujú ďalšie menej početné SP, resp. nedostatočne etablované, ktoré nie sú tu výslovne vymenované, napr. logopédi, povolania zaoberajúce sa starostlivosťou o starých a chorých, patentoví právnici a i.

2. Slobodné povolania: Nositeľ hospodárskej zmeny

2.1. Význam slobodných povolání

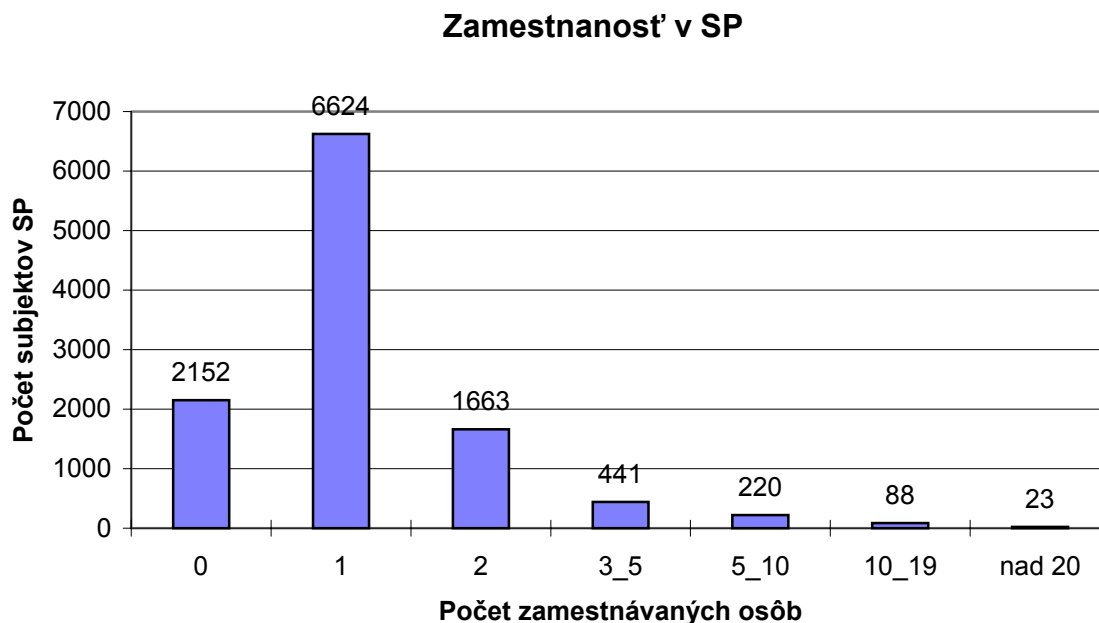
2.1.1. Slobodné povolania ako ekonomický faktor

Ekonomika SR je v pohybe. Mnohé odvetvia strácajú na význame (baníctvo, ťažké strojárstvo), iné, ktoré ešte pred niekoľkými rokmi neexistovali, resp. mali len okrajový význam, sú dnes nositeľmi hospodárskeho rastu. Osobitne poskytovanie služieb dnes prispieva nadpriemerne k hospodárskemu rastu regiónov a krajiny.

V poskytovaní služieb zohrávajú osobitnú úlohu slobodné povolania. A to tak vo vzťahu k počtu zamestnancov, ako aj k podielu na hrubom domácom produkte, t.j. k základným ukazovateľom výkonnosti ekonomiky štátu, získavajú SP na význame. Podľa údajov zo štatistického registra za r. 1999 zamestnávalo 11 211 podnikov SP cca 25 600 zamestnancov (Graf č.1).

Pozn.: Počet zamestnancov zahŕňa vlastníkov podnikov, pri údajoch v intervaloch je použitý aritmetický priemer počtu zamestnancov v jednotlivých intervaloch.

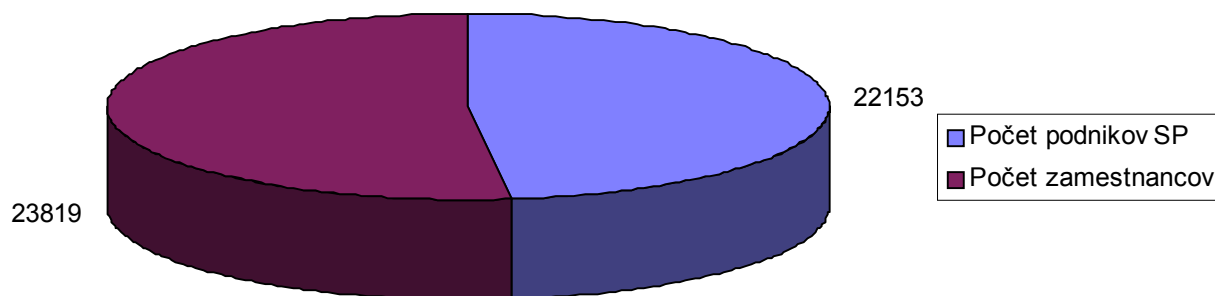
Pri celkovej zamestnanosti v r. 1999, ktorá činila 1972 tis. pracovníkov, tento údaj predstavuje asi 1.3% celkovej zamestnanosti v SR.

Graf č.1

Doposiaľ neexistujú žiadne oficiálne prepočty podielu SP na tvorbe HDP. Ak akceptujeme predpoklad, že obrat na jedného pracovníka v SP je 2 až 3 krát väčší, ako priemerný obrat na pracovníka v ekonomike SR, dostávame sa k 2,5 až 4% podielu SP na celkovom HDP. Pre porovnanie uvádzame, že 4% podiel na HDP dosahovali SP v Nemecku začiatkom 80-tich rokov, dnes je tento podiel takmer 7%. Možno teda očakávať, rast podielu SP na celkovom HDP i v SR.

Graf č.2 znázorňuje pomer medzi počtom vlastníkov podnikov SP a ich zamestnancami. Z obrázku je zrejmé, že počet zamestnancov v SP je relatívne nízky, čo možno vysvetliť relatívne krátkou históriou SP na Slovensku.

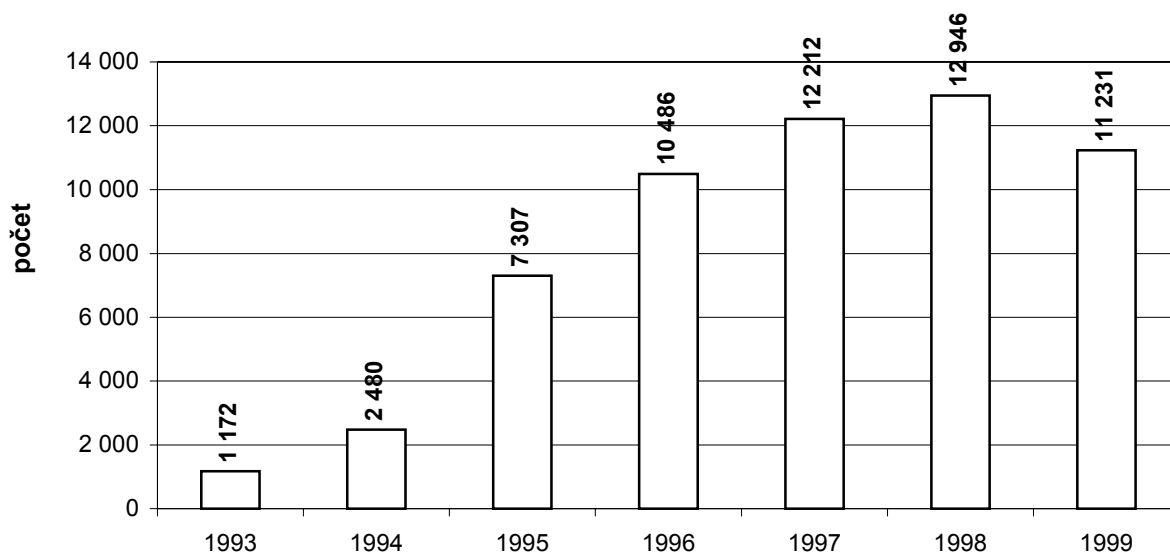
Graf č.2

2.1.2. Fakty o slobodných povolaniach

Počty príslušníkov SP začala systematickejšie sledovať NARMSP od r. 1993, pričom vychádzala z údajov ŠÚ SR (štatistický register). Vzhľadom na spomínanú neexistenciu vymedzenia SP a novosť danej problematiky, bola vypovedateľnosť týchto údajov v prvých rokoch sledovania obmedzená, ale možno povedať že postupne, aj vzhľadom na vzájomnú komunikáciu oboch inštitúcií sa hodnovernosť údajov zvyšovala. Nadalej však zrejme existujú rezervy v metodike i v technickej realizácii zberu údajov, vzhľadom na zjavné rozdiely medzi údajmi zistenými prostredníctvom dotazníkového prieskumu v komorách a vzťahoch SP a medzi oficiálnymi štatistickými údajmi. Druhým zdrojom údajov sú výsledky dotazníkového prieskumu vykonaného NARMSP, na jar r 2000., v komorách a vzťahoch združujúcich SP.

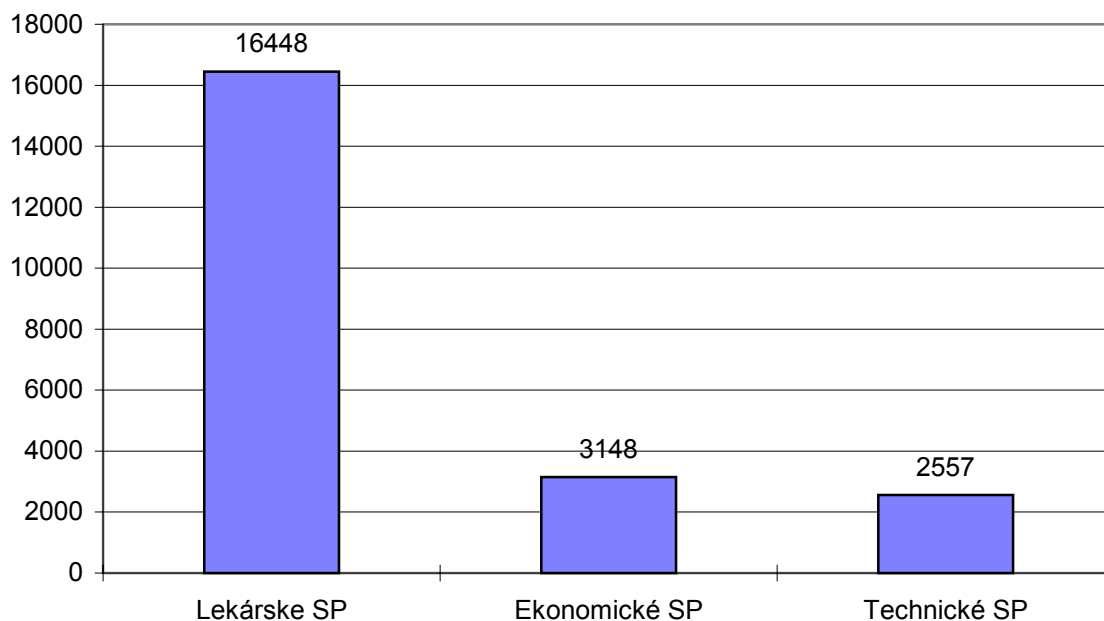
Na grafe č.3 je znázornený vývoj počtu SP v rokoch 1993 až 1999. Ako vidno počet SP stúpol za obdobie šiestich rokov približne 10 násobne. Najvýraznejšie nárasty boli zaznamenané v r. 1995 a 96, čo je zjavný dôsledok privatizácie v zdravotníctve, ale aj spomínanej komunikácie medzi ŠÚ a NARMSP. Vyrovnané údaje v posledných dvoch rokoch svedčia o dosiahnutí určitého stupňa spoľahlivosti štatistických údajov o počtoch MSP.

**Vývoj počtu podnikateľov - slobodné povolania
v rokoch 1993 - 1999**

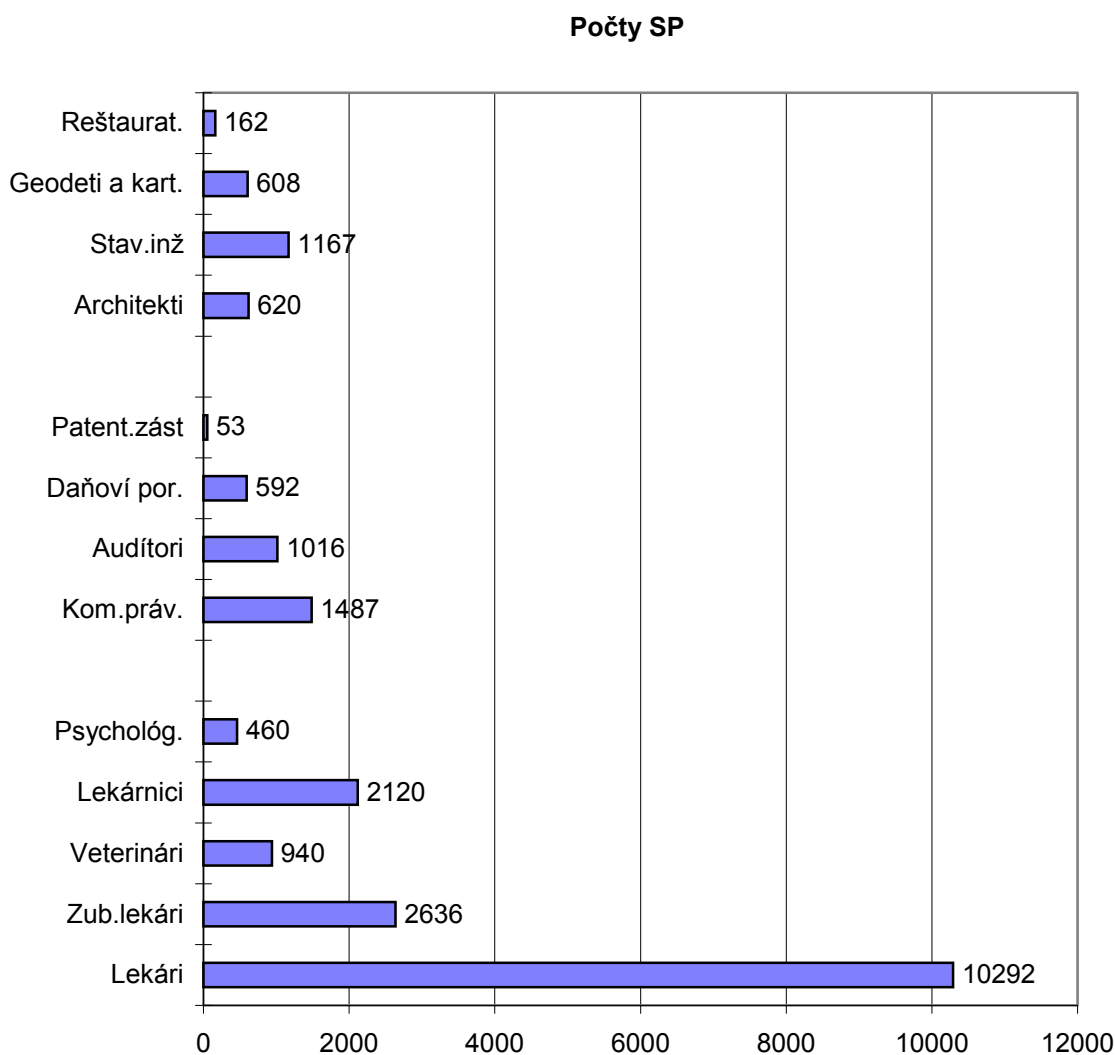
Graf č.3

V rámci slobodných povolání sú lekárske SP počtom najsilnejšia skupina (Graf č 4.). Vychádzajúc z dotazníkových údajov z r. 2000 mala táto skupina 16 448 členov (Metodickým problémom je, že Slovenská lekárska komora udáva v tomto počte pravdepodobne i lekárov zamestnaných v štátnych zdravotníckych zariadeniach), nasledované ekonomickými a technickými SP s počtom 3 148, resp 2 557.

Graf č.4

Takmer 2/3 počtu lekárskeho SP predstavujú všeobecní lekári, nasledujú zubní lekári a lekárnici (viď obr. č.5) V rámci ekonomických SP sú najsilnejšie zastúpení komerční právnici, nasledovaní audítormi a daňovými poradcami. Významnou skupinou v rámci SP sú i technické povolania, reprezentované hlavne stavebnými inžiniermi s počtom 1167, architektmi (620) a geodetmi a kartografmi (608).

Graf č.5

2.1.3. Slobodné povolania ako zamestnávateelia

SP poskytujú svoje výkony zväčša vlastnými silami a na vlastnú zodpovednosť. Pritom sú však často odkázaní na pomoc kvalifikovaných pracovných síl: asistenti, sekretárky, zdravotné sestry a iní odborní zamestnanci. Okrem toho pracujú mnohí príslušníci slobodných povolání ako zamestnanci v rôznych kanceláriách, praxiach, alebo inštitúciách. To znamená že SP hrajú dôležitú úlohu aj ako zamestnávateelia. Celkovo za SR poskytujú SP kvalifikované pracovné miesta pre 23819 zamestnancov. Najviac pracovných miest existuje v lekárskech SP. Tieto miesta však existovali i pred r. 1989. Potenciál na vznik nových pracovných miest existuje predovšetkým v povolaní ekonomický poradca (pre MSP) a opäť v lekárskech povolaniach zameraných na zdravotnú prevenciu a na starostlivosť o starších občanov. To sú nové šance i pre slovenskú ekonomiku.

2.1.4. SP - úloha pri príprave na povolania

Učňovské miesta ktoré je možné priradiť výlučne len k slobodným povolaniam:

- zubný technik
- pomocník zverolekára
- pomocník lekárnik
- pomocný právnik
- pomocný audítor
- odborné pomocné sily pri ekonomickom a daňovom poradenstve

Popritom existuje ešte rad iných učňovských miest, do ktorých sa možno zapracovať pri slobodných povolaniach, ktoré však nie sú vyhradené iba pre SP. Technické povolania ako napr. kresliči, alebo informatici, môžu získať svoju kvalifikáciu v kanceláriách inžinierov a architektov.

V časoch veľkých štrukturálnych zmien (ktoré postihujú aj učňovské školstvo), sa odvetvia ekonomiky porovnávajú podľa ich schopnosti a kapacít vychovávať nové pracovné sily, ktoré nájdu uplatnenie v praxi. Tu, vychádzajúc zo skúseností vyspelých ekonomík, sa prejavujú SP osobitne dobre.

Pozn.

V tejto súvislosti je dôležité, že na rozdiel od učňovských miest u remeselníkov, SP vychovávajú často inak, nepripravujú náhradu za seba, ale vychovávajú pomocníkov pre seba, resp. pre svojich klientov, pacientov a mandantov.

Vzhľadom na kvalifikáciu vzdelávaných treba diferencovať rozličné oblasti slobodných povolaní:

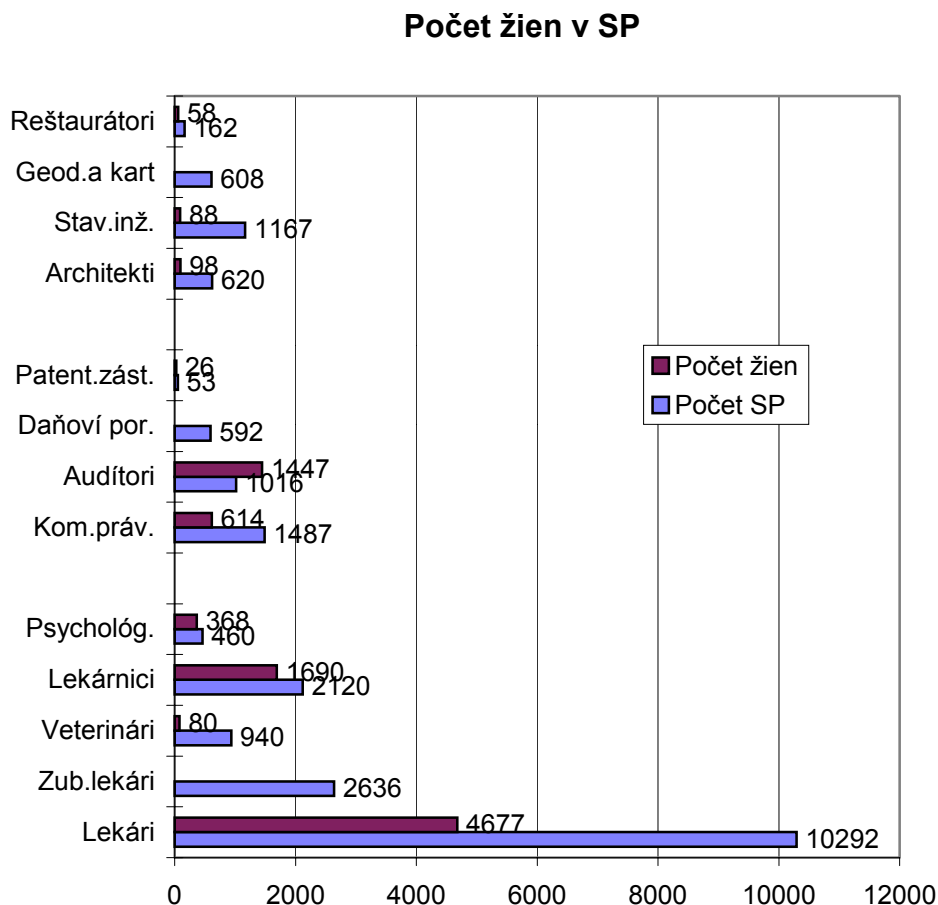
- o právnické, ekonomické a daňovo-poradenské asistentské povolania sa uchádzajú spravidla absolventi s ukončeným vysokoškolským stupňom vzdelania
- o asistentské miesta v zdravotníckom sektore sa zaujímajú naproti tomu uchádzači so základným, alebo stredným vzdelaním.

Kto získa miesto u príslušníkov slobodných povolaní, môže sa tešiť na mnohostranné, nejednotvárne vzdelávanie. Práve tu nachádzajú mladí ľudia vstupujúci do pracovného procesu takých nadriadených, ktorí vedia dobre jednať s ľuďmi, radi organizujú a vnášajú do svojho povolania sociálnu angažovanosť. Priamy kontakt s pacientmi, klientmi, a mandantmi robí výchovu pri slobodných povolaniach osobitne atraktívnou. Okrem toho sú šance na trhu práce pre asistentské pracovné sily veľmi dobré.

V tejto súvislosti je dôležité, že slobodné povolania vychovávajú nielen pre vlastnú potrebu. Mnohí mladí ľudia, ktorý získali pracovnú kvalifikáciu pri SP, nachádzajú neskôr zamestnanie vo verejnej správe, v poisťovníctve a iných odvetviach služieb.

2.1.5. Ženy v slobodných povolaniach

Slobodné povolania sú pre ženy obzvlášť atraktívne. Samostatné podnikateľky sú tu oveľa častejšie zastúpené ako napr. v živnostenských podnikoch. Celosvetovo podiel žien v SP stúpa. V SR vzhľadom na vysokú zamestnanosť žien do r. 1989, budeme zrejme registrovať opačný trend, ktorý však vzhľadom na neexistenciu časových radov zostáva len nepotvrdeným predpokladom. Z prieskumu vykonaného NARMSP (graf č. 6) je zrejмый vysoký podiel žien v lekárskejších i ekonomických povolaniach, osobitne to platí pre lekárnikov, ale i lekárov, komerčných právnikov a audítorov.

Graf č.6

2.2. SP ako motor informačnej spoločnosti a spoločnosti služieb

2.2.1. Vývoj ekonomickej štruktúry štátu

Štruktúralne zmeny slovenskej ekonomiky stále prebiehajú a nie sú ešte zd'aleka uzavreté. Tieto zmeny sa vyznačujú:

- Rastúcim významom služieb. Podiel služieb v tvorbe HDP vzrástol z 32% v r. 1989, na 57% v r. 1998. (Prechod od industriálnej spoločnosti k postindustriálnej, resp k spoločnosti služieb.)
- Rastúcim prepojením a rastúcou konkurenciou národných ekonomík (internacionalizácia a globalizácia)
- Osobitným významom nového výrobného faktora - informácia (prechod do informačnej spoločnosti)
- Individualizáciou spoločnosti
- Vysokou zamestnanosťou žien
- Rastúcou dĺžkou životnosti obyvateľstva

V budúcnosti budú vedomosti a schopnosti najdôležitejším zdrojom blahobytu, predpokladom úspechu na trhu sú inovácie. Stále častejšie sa vyskytuje cezhraničná spolupráca vo výskume a vývoji, ďalej postupuje medzinárodná deľba práce. Vzhľadom na tieto podmienky, ktoré sa stávajú stále zložitejšími, stúpa potreba vysoko náročných služieb, napr. poradenstva.

Schopnosť získať informácie, spracovať ich, vyhodnotiť a použiť, sa stáva kľúčovou kvalifikáciou informačnej spoločnosti. Práve tieto schopnosti sú základom činnosti mnohých slobodných povolání, či už je to v zdravotníctve, právnych službách, v ekonomickom poradenstve, alebo inžinierskom poradenstve.

Trend smerujúci k spoločnosti služieb vo svetovej ekonomike možno pozorovať už dlhší čas. Predovšetkým ekonomika USA je nositeľom tohto trendu, čo sa odráža v rozsahu i kvalite poskytovaných služieb. V NSR až v r. 1982 prevýšil počet zamestnaných v terciárnom sektore počet zamestnaných vo výrobnom sektore. Dnes až 86% novovznikajúcich podnikov sa orientuje na poskytovanie služieb. Od r. 1988 rastie počet podnikov v službách a SP o 30% rýchlejšie ako v hospodárstve celkom. V SR sa tento trend po roku 1989 rovnako presadzuje.

Slobodné povolania stoja v centre informačnej spoločnosti a spoločnosti služieb. Sú jedným z dôležitých motorov štrukturálnych zmien.

2.2.2. Terciárny sektor a slobodné povolania.

Terciárny sektor zahŕňa najrozličnejšie služby:

- výrobné orientované
- distribučné
- konzumné, sociálne
- štátne

Rozmanitosť slobodných povolání neumožňuje zaradiť ich jednoznačne do určitého druhu týchto služieb. Zväčša však patria do kategórie výrobných a sociálnych služieb. Výnimkou sú slobodné kultúrne povolania ktoré patria do konzumne orientovaných služieb.

SP profitujú osobitne z rozvoja výrobných služieb. Tieto sa stávajú pre priemysel stále dôležitejšie a možno v nich predpokladať rýchly nárast počtu nových pracovných miest. Napriek reštrukturalizácii a reorganizácii ekonomiky SR, budú SP orientované na výrobné podniky aj naďalej zohrávať významnú rolu. Aj nové technológie, napr. multimediálne aplikácie, otvárajú nové trhy pre výrobné služby.

V oblasti sociálnych služieb existuje ešte veľký potenciál. Z toho môžu slobodné povolania profitovať. Starostlivosť o starších ľudí celá oblasť zdravotníckych služieb sú dva významné príklady. Práve tu sa nachádzajú budúce možnosti pre zamestnanosť, aj na báze čiastkových pracovných úväzkov. Disponibilita sociálnych služieb sa stáva dôležitým faktorom daného regiónu - tak pre občanov, ako aj pre podnikateľov.

2.2.3. Tvorcovia nových povolání

Prechod od priemyselnej spoločnosti k spoločnosti služieb a informačnej spoločnosti zmení nielen výrobné procesy. Dotýka sa to i individuálnych potrieb ľudí. Priemyselná hromadná výroba nemôže naplniť nové želania, ktoré vznikajú rastúcim blahobytom. Vzrastá dopyt po takých tovaroch ako zdravie, čisté životné prostredie, vzdelanie a kultúra. Veľkou šancou pre SP je ich výkonové spektrum zamerané práve na tieto nemateriálne tovary. Avšak i oni sa musia prispôbiť novým podmienkam. Zmenené potreby sformovali nové obrazy povolání.

- V oblasti zdravotníckych povolání: Občania sa stále viac začínajú starať o svoje zdravie. To má tak kvantitatívne, ako aj kvalitatívne dopady na SP. Starutím populácie bude narastať počet povolání ktoré sa orientujú na starostlivosť o dôchodcov. Vznikajú nové povolania, napr. ergonomická terapia, alebo terapia prostredníctvom umenia.
- Povolania v oblasti životného prostredia: Nové zákony v oblasti životného prostredia si budú vyžadovať ekologické audity a znalecké posudky plnenia kritérií pre maximálne úrovne znečistenia vôd, ovzdušia atď.
- V oblasti poradenských služieb: Popri už klasických oblastiach ako je daňové a právne poradenstvo, vznikajú nové povolania ako je ekonomické a technické poradenstvo pre malých a stredných podnikateľov, alebo finančné poradenstvo.
- V oblasti informačných, komunikačných a mediálnych (PR) povolání: Vývoj v oblasti informačných technológií (IT) taktiež zanecháva stopy na vývoji slobodných povolání. Novými povolaniami sú napr. komunikační a mediálni poradcovia. Najnovšie však vznikajú povolania tzv. informačných brokerov, resp. sprostredkovateľov. Títo pôsobia na rozhraní medzi hospodárstvom na jednej a komunikačnými a informačnými povolaniami na druhej strane. Podľa odhadov odborníkov, mediálni poradcovia v rôznych oblastiach (školy, rozhlas, televízia, internetové firmy, múzeá atď.), majú pred sebou obdobie veľkého rozvoja.

3. Slobodné povolania dnes a zajtra

3.1. Súčasný stav SP

Byť slobodný, má veľké výhody, ale zároveň to prináša i veľké riziká. Nemožno podceňovať ekonomické riziká ktorým sú vystavení príslušníci slobodných povolanií. Sú podnikateľmi na vlastnú päsť a o istote zamestnanca môžu len snívať. Na druhej strane majú šancu svojou usilovnosťou, nasadením, výkonnosťou a flexibilitou dosiahnuť podnikateľský i ekonomický úspech. Ten však má spravidla vysokú cenu v podobe vysokého pracovného zaťaženia. 50 hodinové pracovné týždne sú skôr pravidlom, ako výnimkou. Vziať si dovolenku znamená výpadok príjmu, pretože neexistuje na ňu žiadny zákonný, ani tarifný nárok. Proti rizikám, ako sú choroba, nehoda a staroba, musí príslušník SP seba i svoju rodinu poistiť. To je dôležitá téma, pretože na rozdiel od živnostenských podnikateľov, v takomto prípade nemôže príslušník SP siahnuť na majetok podniku. Jeho prax, kancelária, alebo ateliér závisia od neho ako osoby, preto spravidla pri jeho neschopnosti podnikat' hrozí strata profesionálnej a existenčnej základne. Napriek tomu väčšina SP nemá starosti s nahradením odchádzajúcej generácie. Ich obľúbenosť zostáva nezmenená.

Veľký záujem je po zmenách na konci 80-tich rokov predovšetkým o slobodné povolania ktoré si vyžadujú akademické vzdelanie. V posledných rokoch je nárast absolventov pre niektoré povolania skokový a pri mnohých povolaniach možno hovoriť o kríze z nadbytku pracovných síl (právnici, architekti)

Čiastočne možno tento záujem o mnohé SP objasniť mimoriadnou sociálnou prestížou, ktorou disponujú. Predovšetkým právnici a lekári sú spoločensky vysoko uznávaní. O tom svedčia prieskumy verejnej mienky v krajinách s etablovanými trhovými ekonomikami, v ktorých sa práve tieto dve povolania umiestňujú na špičke a vysoko je hodnotené i povolanie lekárnik.

3.2. Európske aspekty

Keď sa dnes hovorí o SP musí sa v nich nadviazať na európsky kontext, vzhľadom na perspektívu skorého vstupu Slovenska do Európskej únie. Právne základy pre SP možno nájsť väčšinou v národnom právnom systéme, ale od 70-tich rokov sú tieto doplňované a modifikované smernicami EÚ a ich výkladom prostredníctvom európskeho súdneho dvora. Veľmi skoro teda pritiahli SP na seba pozornosť európskeho spoločenstva. Od začiatku šlo o to, zabezpečiť ich slobodu pohybu vo vnútri EÚ. To znamená, každý by mal mať možnosť si vybrať vo vnútri EÚ svoje pôsobisko a vykonávať tam svoje povolanie.

V budúcnosti dostanú SP prostredníctvom vnútorného trhu EÚ nové polia pôsobnosti. Predovšetkým pre poradenské a technické povolania sa črtajú veľmi dobré šance. Dôležité úlohy spojené s vnútorným trhom EÚ pribúdajú príslušníkom SP v nasledovných oblastiach:

- Právne, ekonomické a technické poradenstvo (hranice prekračujúca produkcia tovarov a služieb a problematika platnosti noriem - SP by mali byť zapojení do vyjednávania v príslušných kapitolách európskeho práva)
- Vyhlasovanie súťaží
- Hranice prekračujúce kooperácie.
- Využívanie podporných opatrení EÚ
- Hranice prekračujúce výskumné a vývojové projekty.

Za tieto nové šance však zaplatia SP cenu v podobe zosilnenej medzinárodnej konkurencie, ktorej budú aj SP v budúcnosti vystavené. To si vyžaduje stále preverovanie profesného a komunálneho práva, ako aj študijných programov a ďalších rámcových podmienok. V centre snáh musí byť dosiahnutie vysokej úrovne kvality SP v SR, tak aby boli konkurencie schopné v rámci EÚ. V budúcnosti bude možné stále viac využívať možnosti spájania rôznych, ale vzájomne sa dopĺňajúcich SP, aby sa uspokojil dopyt po komplexných službách "z jednej ruky", pri komplexných poradenských projektoch. Jazykové znalosti budú stále dôležitejšie, aby bolo možné svoje výkony aj v iných krajinách, ale aj vstupovať do kooperácie s SP v iných členských štátoch EÚ.

Pri všetkej nevyhnutnej harmonizácii európskeho práva je treba mať na pamäti rôznorodosť a v mnohých oblastiach uznávanú vysokú kvalitu príslušníkov SP na Slovensku. Je treba zabezpečiť, aby smernicami realizovaná politika EÚ profesné požiadavky v týchto oblastiach netlačila smerom nadol, naopak v oblastiach kde zaostávame, sú potrebné opatrenia na vyrovnanie sa najvyspelejším krajinám EÚ. Cieľom európskej politiky musí byť tiež dosiahnutie porovnateľnosti SP, ale pri zachovaní regionálnych a kultúrnych rozdielov. Aby sa rôzne vzdelávacie osnovy nestali prekážkou mobility v Európe, dohodli sa členské štáty EÚ na vzájomnom uznávaní vzdelávacích diplomov.

V zásade platí: Kto má vo svojej krajine kvalifikáciu pre výkon určitého povolania, môže ho vykonávať i v iných členských štátoch.

Existuje však výnimka: Ak obsah vzdelávania sa podstatne odlišuje od obsahu v krajine kde má byť vykonávaná činnosť, možno vyžadovať testy spôsobilosti, resp. uznávacie kurzy. To sa však vzťahuje len na niektoré, presne reglementované povolania. To znamená na povolania ktoré zo zákona môžu vykonávať len vlastníci určitých vysokoškolských diplomov, alebo absolventi určitých škôl. Príkladom môžu byť právnici a technickí inžinieri. Pre všetky ostatné povolania neexistujú žiadne prekážky, napr. žurnalisti.

V r. 1957 v Ríme uzavreté dohody o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva formulovali ako cieľ dosiahnutie spoločného trhu bez bariér medzi členskými štátmi. Boli stanovené **3 základné slobody**:

- voľný pohyb osôb
- voľný pohyb tovaru
- voľný pohyb služieb

K tomu pribúda osobitne pod vplyvom zavedenia Euro aj voľný pohyb kapitálu.

Napriek tomu vnútorný trh dlho nebol témou pre slobodné povolania. Až v r. 1972 boli vrcholnými predstaviteľmi štátov a vlád predložené ako naliehavé politické úlohy nasledovné témy:

1. Sloboda usadenia sa (t.j. možnosť nájsť si bydlisko a prácu v inom členskom štáte)
2. Voľný pohyb služieb (t.j. poskytovanie služieb v inom členskom štáte)

Realizácia vnútorného trhu bola dosiahnutá ku dňu 1.1.1993.

Právny rámec pre hranice prekračujúce vykonávanie slobodných povolaní v štátoch EÚ:

Sloboda usadenia sa. Odstavec 52 Európskej dohody Vykonávanie slobodného povolania v prijímajúcom štáte EÚ Založenie podniku Založenie pobočky, alebo dcérskej spoločnosti Predpoklad: Celá, alebo prevažujúca činnosť v prijímajúcom štáte Plné použitie národných úprav pre vykonávanie povolania	Voľný pohyb služieb Odstavec 59 Európskej dohody. Hranice prekračujúca činnosť príslušníkov slobodných povolaní. Predpoklady: Časové obmedzenie prekračovania hranice. Odvedenie honorára. Obmedzené použitie národného práva pre vykonávanie povolaní.
---	---

3.3. Trend ku kooperáciám

Zaužívaná predstava, že väčšina príslušníkov slobodných povolaní pôsobí ako "osamelí bežci" pre dobro svojich klientov, mandantov a pacientov, je správna len v obmedzenej miere. Stále viac príslušníkov SP sa spája so svojimi kolegami do rôznych spoločností podľa obchodného práva (s.r.o., v.o.s., družstvo). Tento trend k profesionálnej spolupráci možno pozorovať prakticky od začiatkov slobodného podnikania u nás, t.j. hneď po r. 1989. Existuje preto veľký počet dôvodov:

- SP sú povolania založené na vedomostiach. Preto razantne pokračujúci nárast poznatkov má na ne v mnohých oblastiach mimoriadny dopad. Tlak na špecializáciu je väčší ako v iných povolaniach, pretože bez diferenciacie ponuky služieb nie sú SP viac konkurencieschopné.
- Naopak, špecializácia vedie k tomu, že vzniká tlak ku kooperáciám. Samotný špecialista má nízku hodnotu. V časoch keď sa požadujú riešenia "na kľúč" (komplexné riešenia), môže špecialista existovať len v spojení so špecialistami z iných oblastí.
- Pre kooperácie hovoria i podnikovo - ekonomické dôvody: Kancelária, alebo prax môže byť využívaná efektívnejšie, možno koordinovať dovolenky, je možné vzájomné zastúpenie. Vysoké investície napr. do zariadení výpočtovej techniky, alebo komunikačného vybavenia, sú spoločne ľahšie zvládnuteľné.
- Priame spojenie ku kvalifikovanému kolegovi zabezpečuje dôležitý prínos k zaisteniu kvality. V bezprostrednom kontakte s kolegom je totiž psychologická bariéra, popýtať o radu, podstatne nižšia. Strach zo straty prestíže je totiž nižší, ako pri dopyte na externého kolegu.

3.4. Politika pre SP

3.4.1. Všeobecné princípy

Politikou každej vlády by malo byť posilnenie konkurencieschopnosti SP na národnej i medzinárodnej úrovni. V krátkej histórii slobodného podnikania u nás a v ešte kratšej histórii SR možno zatiaľ ťažko hovoriť o osobitnej politike pre podporu SP. I to je jeden dôvod prečo vznikla táto štúdia, ktorá by mala takúto politiku iniciovať.

Právnym rámcom SP sú zákony o jednotlivých komorách, napr. Zákon SNR č. 13/1992 Zb. o Slovenskej lekárskej komore, Slovenskej komore zubných lekárov a Slovenskej lekárskej komore, Zákon SNR č. 10/1992 Zb. o Komore veterinárnych lekárov, Zákon NR SR č. 199/94 o Slovenskej komore psychológov, Zákon SNR č. 129/1991 o definujúci činnosť komerčných právnikov, Zákon SNR č. 78/1992 Zb. o Slovenskej komore daňových poradcov, Zákon, č. 237/1991 Zb. o patentových zástupcoch, Zákon č. 138/1992 Zb. o autorizovaných stavebných inžinieroch a architektoch, Zákon NR SR 216/1995 z.z. o Komore geodetov a kartografov, Zákon NR SR 200/1994 o Komore reštaurátorov a reštaurátorskej činnosti.

3.4.2. Podpora SP

Doposiaľ nemožno hovoriť o systematickej podpore SP zo strany vlády i keď jednotlivé transformačné kroky po r. 1989, umožnili začiatok samostatnej činnosti SP. Niektoré z podporných programov realizovaných NARMSP môžu využiť i SP, napr. poradenstvo pri zakladaní súkromnej firmy, Finančné podporné programy, ktoré prichádzajú do úvahy pri financovaní podnikov SP orientovaných na výrobné služby, prípadne zdravotnícke služby, alebo informačné služby umožňujúce napr. získať informácie o SP v EÚ, resp. jednotlivých členských krajinách

3.5. Právny rámec SP

Pretože SP plnia úlohy ktoré majú vysoký celospoločenský význam, nariaďuje zákonodarca pre ne prísne pravidlá. To sa týka predovšetkým zdravotnej starostlivosti o obyvateľstvo, ako aj právneho a daňového poradenstva, audítorstva a podstatných častí stavebného plánovania. V týchto oblastiach je sloboda výberu a vykonávania povolania čiastočne obmedzená, aby sa v záujme celej spoločnosti zaistil vysoký výkonový štandard, čo najvyššia spoľahlivosť a d'alekosiahla profesionálna nezávislosť. Iba umelecké, publicistické a niektoré ekonomicko-poradenské povolania možno vykonávať prakticky bez obmedzení.

Legislatívne obmedzenia existujú predovšetkým z nasledovných hľadísk:

- Výhrady súvisiace so samotnou činnosťou SP. V starostlivosti o zdravie sa už čiastočne otvára pole pôsobnosti pre slobodné liečiteľské povolania. Vykonávať právne a daňové poradenstvo, resp. vykonávať audit podnikov môžu len právnici, notári, daňoví poradcovia a audítori. Základné činnosti pri stavebnom plánovaní a pri architektonických návrhoch sú vyhradené pre architektov a stavebných inžinierov.
- Spôsobilostné a vzdelanostné predpoklady. Obzvlášť zodpovedné profesionálne činnosti vyžadujú vysokú odbornú kompetenciu. Aby ju bolo „možné zaistiť“, je vykonávanie väčšiny SP viazané na kvalifikované vzdelávanie. (Právnici: štúdium právnych vied a rigorózna skúška, lekári: štúdium medicíny a praktické vzdelávanie formou atestácií, atď.). Určité výnimky existujú v umeleckej, pedagogickej a publicistickej oblasti. Vyslovene chránené sú pre všeobecné dobro jednotlivé označenia povolání. Kto sa vydáva za notára, lekára, zverolekára, lekárnika, advokáta, audítora, alebo daňového poradcu, bez toho aby spĺňal predpoklady, koná trestný čin. Iné označenia povolání, ako napr. žurnalisti, nie sú chránené.
- Povinnosti pri vykonávaní povolania. V legislatíve SR existujú osobitné zákony, ďalej stanovy profesionálnych komôr a zväzov, ktoré obsahujú veľký počet smerníc pre vykonávanie slobodných povolání. Tieto obsahujú záväzky svedomitosti voči verejnosti, alebo pacientom, mandantom, klientom, atď.. Čiastočne existujú aj predpisy o určitých formách vykonávania povolania, alebo tiež obmedzenia súťaživosti. Najprominentnejším príkladom je zákaz reklamy. Príslušníci určitých skupín povolání sú zo zákona organizovaní vo verejno-právnych komorách. Tieto majú rôzne úlohy, okrem iného dohľad nad výkonovými štandardmi svojich členov. Ako výraz ich nezávislosti od štátnych orgánov, sa tieto komory samé spravujú. Aby bolo možné potrestať priestupky voči profesionálnym povinnostiam, existujú tiež osobitné odborné súdy. Je tomu tak v prípade všeobecných lekárov, zubných lekárov, zverolekárov, lekárnikov, advokátov, notárov, audítorov, daňových poradcov, účtovníkov, architektov a pri inžinierskom poradenstve.
- Štátne poplatky a honorárové poriadky. Pri určitých skupinách povolání obmedzuje zákonodarca voľnú konkurenciu v cenotvorbe, s cieľom zaistiť kvalitu výkonu a nezávislosť príslušníka SP. Toto sa zabezpečuje takým spôsobom, že sa poplatky a honoráre stanovujú podľa poplatkových a honorárových poriadkov. Cieľom tohto obmedzenia je ochrana objednávateľa, ako aj spoločenské záujmy (napr. ochrana pred prehnými cenami, zaistenie transparentnosti nákladov pre občana). Tieto pravidlá platia pri architektoch, právnikoch, ale aj lekároch.

3.6. Zmeny v právnom rámci pre SP

Vychádzajúc zo súčasného stavu SP v SR, navrhujeme uskutočniť nasledovné zmeny v právnom rámci SP:

a/ Vytvorenie osobitnej právnej formy pre SP v Obchodnom zákonníku. V súčasnosti ak sa potrebujú SP združiť do väčšej organizačnej jednotky, musia založiť právnickú osobu podľa obchodného zákonníka (s.r.o., družstvo,...). Treba umožniť vytvorenie partnerskej spoločnosti, ktorá by nebola kapitálovou spoločnosťou a nebola by závislá ani od zloženia finančných prostriedkov. Stačila by písomná dohoda v ktorej sú uvedené mená všetkých partnerov, sídlo spoločnosti a táto spoločnosť by sa zapísala do registra právnických osôb.

b/ Aby SP v budúcnosti dokázali presadzovať svoje požiadavky voči štátnym a komunálnym orgánom, je nevyhnutné vytvorenie profesných zväzov pre tie skupiny SP, kde doposiaľ neexistujú a vytvorenie strešnej samosprávnej organizácie. Táto organizácia by mala byť založená na konferencii SP, ktorá by stanovila jej povinnosti a úlohy. Jednou z najdôležitejších úloh tejto organizácie by malo byť vypracovanie privatizačného a deregulačného katalógu (viď ďalej).

c/ Privatizačný a deregulačný katalóg slobodných povolaní.

V prípade vzniku zväzu slobodných povolaní, by jednou z jeho úloh malo byť presun verejných služieb na SP, aby sa tak tieto činnosti vystavili tlaku konkurencie. Prirodzeným dôsledkom bude znižovanie nákladov na tieto činnosti. V tejto súvislosti je potrebné spracovanie katalógu, ktorý by sa priebežne prepracovával a dopĺňal.

Diskusii o privatizácii a deregulácii sa v súvislosti so systémovými zmenami v našom štáte, venovalo v uplynulých rokoch veľa pozornosti. Pritom sa ukazuje, že privatizačný potenciál ešte zďaleka nie je vyčerpaný. Od privatizácie treba pritom odlišiť **zdanlivú privatizáciu**, pri ktorej vytvárajú štát, resp. mestá a obce privátne organizácie, na ktoré sa preniesú niektoré verejnoprávne činnosti, avšak tieto organizácie zostávajú naďalej pod vplyvom štátu. Od privatizácie treba odlišiť dereguláciu, pri ktorej ide o odstránenie regulačných zásahov odporujúcich trhu.

Dlhodobý deficitný štátny rozpočet je dostatočným dôvodom na prenos vhodných verejných služieb na príslušníkov SP. Dôsledkom by bolo zníženie osobných a organizačných nákladov. Redukcia nákladov správy štátu, miest a obcí, by bola príspevkom ku koncentrácii štátu na podstatné povinnosti voči svojim obyvateľom.

Pri presune verejných služieb na SP znamená, že príslušníci SP poskytovaním takýchto služieb si vzájomne konkurujú, čo znamená zvýšenie efektívnosti, ale aj väčšiu spokojnosť zákazníka s neanonymnými službami.

Tieto očakávania nemusia znamenať, že všetko bude lacnejšie. Príslušníci SP sú súkromní podnikatelia, ktorí si musia pokryť náklady a dosiahnuť primeraný zisk. Nepochybnou prednosťou však je popri zvýšení efektívnosti presné priradenie nákladov k poskytnutým

službám. Komplikované subvencie verejných rozpočtov (v dôsledku čoho nie je jasné čo koľko stojí) tým odpadajú.

V nasledujúcej tabuľke je spracovaný príklad privatizačného katalógu verejných služieb z oblasti práva, stavebných a inžinierskych činností a zdravotníctva.

Požiadavka	Príklad	Problematika	Stupeň splnenia
Civilno-procesné právo	Prípady ktorých súdená hodnota je menšia ako 10 000 SK, susedské spory budú vykonané nezávislými obhajcami a notármi	Odporca: zväz sudcov, Odborový zväz štátnych zamestnancov	
Rozpracovanie zákonov a nariadení ako náhrada za správnych kapacít	Rozpracovanie smernice EÚ, tak ako to je už v Bruseli praktizované, právnikmi, daňovými a podnikovými poradcami	Odporca: Odborový zväz štátnych zamestnancov	
Spolupôsobenie SP pri vzdelávaní mládeže a dospelých.	Štátne školy a vzdelávacie inštitúcie využijú pri svojich aktivitách pre jednotlivé odborné oblasti SP	Odporca: Odborový zväz zamestnancov školstva a vedy.	
Práca s verejnosťou, propagácia cestovného ruchu	Redukcia verejných nákladov, odstránenie zdanlivej privatizácie	Odporca: Komunálne orgány	
Oblasť živnostenského dozoru a ochrany bezpečnosti práce u živnostníkov	Nahradenie úradného dozoru využitím inžinierov, potravinárskych chemikov, lekárov pri kontrole dodržiavania predpisov a ich dokumentovanie pre príslušné úrady	Odporca: Komunálne orgány	

Oblasť plánovania v mestách a obciach: Regionálne a miestne územné plány, vytváranie parkov, dopravné plány, atď.	Nahradenie plánovacej činnosti inžiniermi, zememeračmi, architektmi atď.	Odporca: Komunálne orgány	
Psychologické a sociálno-pedagogické poradenstvo, manželské a výchovné poradenstvo, drogové poradenstvo, poradenstvo pre adopciu a poručníctvo	Štátne a komunálne ponuky služieb: Mesto X vypíše konkurz a prideli vybranej lekárskej praxi určitú oblasť služieb na polročnej/ročnej báze	Odporca: Komunálne orgány, odborové zväzy	
Starostlivosť o chorých a starých	Popri štátnych a komunálnych opatrovateľských zariadeniach umožniť opatrovateľskú starostlivosť SP, pri rovnakých finančných podmienkach	Odporca:	
Rehabilitácia a kúpeľníctvo	Umožnenie plnej konkurencie lekárov a terapeutov v tejto oblasti zdravotníctva	Odporca: Komunálne orgány	

d/ Zväzy a komory združujúce SP treba zainteresovať do prístupových rokovaní do EÚ, aby sa včas dokázali pripraviť na náročné podmienky po vstupe do EÚ.

4. Záver

Freelancer (angl.), Freie Berufe (nem.) sú v zabehnutých trhovách ekonomikách bežným pojmom, za ktorým sa skrýva konkrétna zložka spoločnosti s významným podielom na ekonomickej činnosti tej ktorej krajiny. Majú aj svoj politický význam, napr. FDP - Slobodná nemecká strana má svoju voličskú základňu práve v tejto významnej zložke stredného stavu. Slobodné povolania v podmienkach SR sú ešte stále pomerne neznámym pojmom, bežný občan si za nimi zatiaľ predstaví len spisovateľov, hercov príp. príslušníkov iných, kultúrnych SP.

Napriek tomu, že SP zatiaľ verejnosť veľmi neregistruje, napriek absencii podpory štátu, SP sú tu a dynamicky sa rozvíjajú, ako o tom svedčia i niektoré údaje z tejto štúdie. Podľa nášho názoru sa však nemožno spoliehať len na neviditeľnú ruku trhu a štát by mal mať záujem na rozvoji SP, pretože i oni môžu významne prispieť k riešeniu tých ťažkostí z ktorými sa bori slovenská ekonomika.

Podpora štátu by sa mohla orientovať napríklad na nasledovné oblasti:

- podporné pôžičky na založenie podniku
- podporné programy zamerané na získavanie kvalifikácie resp. rekvalifikácia tých SP, kde je perspektíva vzniku nových pracovných miest
- podpora pri získavaní zahraničných zakázok (napr. pre architektov, príp. lekárov)
- príprava príslušníkov SP na pôsobenie v podmienkach spoločného trhu EÚ

Najdôležitým záverom tejto štúdie by malo byť iniciovanie založenia strešnej celoslovenskej organizácie slobodných povolání, ktorej členmi by sa stali všetky profesné komory a zväzy. Táto organizácia bude najlepšie vedieť identifikovať potreby SP a presadzovať legitímny prostriedkami ich záujmy. NARMSP v tejto etape supluje do istej miery takúto organizáciu, ťažiskom jej činnosti však sú a mali by zostať, živnostenské podniky. Úlohami takejto strešnej organizácie by malo byť:

- spolupracovať pri spresňovaní štatistických údajov o SP a pri presnejšom identifikovaní ich podielu na ekonomike štátu
- identifikovať problémy a definovať potreby SP
- navrhovať konkrétne podporné programy štátu
- podporovať privatizáciu a dereguláciu tých častí ekonomiky, ktoré by dokázali efektívnejšie vykonávať SP
- presadzovať ekonomické a politické požiadavky príslušníkov SP

Skromným príspevkom pre náplň činnosti a definovanie úloh takejto organizácie by mohla byť i táto štúdia.

Príloha

Profesné združenia, ktoré poskytli informácie pre túto štúdiu

spolok	mesto	ulica	Tel.
Komora geodetov a kartografov	831 05 Bratislava 34	Pekná cesta 15	07/4488 8348
Komora komerčných právnikov SR (KKP)	010 46 Žilina 1	Farská 27/2	089/5622 895, 647
Komora očných optikov	811 01 Bratislava 1	Laurinská 3	07/544 10 493
Komora patentových zástupcov SR	821 05 Bratislava 2	Trencianska 55	07/5341 8092
Komora reštaurátorov	811 05 Bratislava 1	Lermontova 8	07/5441 9811
Komora veterinárnych lekárov SR	841 04 Bratislava 4	Botanická 17	07/6542 3385
Notárska komora SR	811 02 Bratislava 1	Drotárska cesta 46	
Regionálna komora SKDP	821 09 Bratislava 2	hotel Astra, Prievozska 14/A	
Regionálne pracovisko KK P v Bratislave	821 09 Bratislava 2	Mliekárenská 10	
Regionálne pracovisko KKP v Košiciach	040 01 Košice 1	Hutnícka 1	
Slovenská advokátska komora	811 06 Bratislava 1	Kolárska 4	07/529 615 32
Slovenská komora architektov	811 01 Bratislava 1	Panská 15	07/5443 1080
Slovenská komora audítorov	824 92 Bratislava 2	Mliekárenská 10	
	974 01 Banská Bystrica 1	Námestie SNP 7	088/4124 393
Slovenská komora daňových poradcov	821 02 Bratislava 2	Západná 2	07/4341 4054
Slovenská komora stavebných inžinierov	810 05 Bratislava 15	Mýtna 29	07/5249 5042
Slovenská komora stredných zdravotníckych pracovníkov	851 05 Bratislava 5	Strečnianska 12	07/6382 0088
Slovenská komora zubných lekárov	821 05 Bratislava 2	Fibichova 14	07/4341 0517, 18
Slovenská komora zubných technikov	821 09 Bratislava 2	Šarišská 3	07/5341 6959
Slovenská lekárnická komora	851 05 Bratislava 5	Strečnianska 14	07/6382 0086
Slovenská lekárska komora	811 08 Bratislava 1	Lazaretská 26	07/5244 2010
Slovenský zväz účtovníkov	824 92 Bratislava 2	Mliekárenská 10	
Východoslovenská regionálna komora SKDP	040 01 Košice 1	Mojmírova 12	

KONTAKTNÁ ADRESA:

NÁRODNÁ AGENTÚRA PRE ROZVOJ MALÉHO A STREDNÉHO PODNIKANIA
EURO INFO CENTRE SK - 672 Bratislava,
Prievozská 30, 821 05 BRATISLAVA 2, SLOVAK REPUBLIC

Tel.: 07 / 53 41 73 28, 53 41 73 33, 53 41 97 73, 53 41 73 06, 53 41 97 74

Fax: 07 / 53 41 97 72, 53 41 73 39

Internet URL: <http://www.nadsme.sk>

e-mail: agency@nadsme.sk, eicsk672@nadsme.sk